

**İnci ENGİNÜN,
Cahit Sıtkı Tarancı:
Evime ve Nihal'e
Mektuplar**

(Tanıtım ve Değerlendirme)

Hakan SAZYEK

Cahit Sıtkı Tarancı, *Evime ve Nihal'e Mektuplar*, Hazırlayan: Prof. Dr. İnci Enginün, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 551, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1989, VI+96+9 s.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önde gelen adlarından Cahit Sıtkı Tarancı, edebiyat tarihimizde "şair" olarak yerini almış olmakla birlikte edebiyatın diğer birkaç türünde de eserler vermiş bir sanatçıdır. O, şiirin yanında hikâye, roman, mektup gibi türlerde de güzel eserler vücuda getirmiştir.

Daha önce Tarancı'nın, yakın arkadaşı Ziya Osman Saba'ya yazmış olduğu 59 mektup, ölümünden sonra *Ziya'ya Mektuplar* adıyla yayımlanmıştı¹. Ayrıca Yaşar Nabi Nayır da *Dost Mektuplar* adlı eserinde Tarancı'nın 12 mektubuna yer vermişti². Bu 71 mektup, şairin daha çok edebî kişiliğini gösteren bir niteliktedir.

Bu gün Cahit Sıtkı'nın, aile bireylerine yazmış olduğu mektuplar da *Evime ve Nihal'e Mektuplar* adlı kitap ile birlikte gün ışığına çıkmış bulunuyor. Bu mektuplar, Prof. Dr. İnci Enginün'ün çabalarıyla yeni yazıya çevrilmiş ve yayıma hazırlanmıştır.

Şairin, kız kardeşi Nihal Erkmenoğlu'nda bulunan 52 mektubunun yanında Diyarbakır Cahit Sıtkı Tarancı Müzesinde bulunan 9 mektubu da bu kitaba alınmış. Böylece eserde Tarancı'nın 61 mektubuna yer verilmiştir. Mektuplar 1929 ile 1954 yılları arasında kaleme alınmış; ancak 1935 sonuna kadar yazılmış olan ilk 45 mektup, düzenli bir yazışmanın varlığını ortaya koyarken, bu tarihten sonraki 16 mektubun arasındaki derin zaman ayrılıkları dikkati çekiyor. Yine ilk gruba giren mektupların büyük bir bölümü İstanbul'dan; son mektuplar ise Paris, Balıkesir, Ankara gibi değişik kentlerden yazılmıştır. Ayrıca, Prof. Dr. Enginün'ün de belirttiği gibi sadece 6 mektup yeni harflerle; öteki mektupların tamamı eski harflerle kaleme alınmıştır (s.V).

Yirmi beş yıl gibi çok uzun bir zaman dilimi içinde yazılmış olan bu mektuplarda Cahit Sıtkı Tarancı'yı öğrenciliği, evlathığı, sanatçılığı ve bireyliği gibi değişik yönleriyle görebiliyoruz.

¹ Varlık Yayınları, İstanbul 1957.

² Varlık Yayınları, İstanbul 1972. Ayrıca şairin değişik kişilere yazmış olduğu mektupların birkaçı da *Türk Dili Mektup Özel Sayısı*'nda yayımlanmıştır. Bu konuda bak.: C. XXX, s. 274, s. 336-340.

Gayretli ve çalışkan bir öğrenci olan Cahit Sıtkı, bu yatılı okul hayatında maddî manevî bütün gücünü ailesinden almaktadır. Onların varlığı, özellikle kız kardeşi Nihal'in yazdığı mektuplar, onun için bir itici güç niteliği taşır. Kederli, bezgin anlarında bu mektupları tekrar tekrar okuyan Cahit Sıtkı, adeta her şeye yeniden başlar :

“... Kendi kendime kaldığım zamanlar gülmek istemiyor ve somurtuyorum. Fakat mektuplarınızın yaldızlı çenberi içine girdiğim dakikadan itibaren kendimi ve ıztıraplarımı unutuyor, sizlerle beraber gülüyor ve neşeleniyorum.” (s. 27).

3.10.1929 tarihli mektupta Saint-Joseph öğrencisi, on dokuz yaşındaki genç Cahit'in aile sevgisi, özlemi kendisini çarpıcı bir biçimde gösteriyor :

“Geçmiş ayın bu günlerinde beraber oturup kalktığımızı, yiyip içtiğimizi ve gülüştüğümüzü, mağrur kahkahalarımızın kulaklarımızda uzun müddet mânâlı çınlayışı, ruhumuza sığmayan ezeli sarhoşluk ve ilahî saadet, sizler, kardeşlerim, akrabalarım, hepiniz birbirinden ayrılmayan bu müstesna tablo da mazi diye karşımda sönmeğe mahkum, zayıf bir mum gibi tüttükçe çıldıracağım geliyor ve bu denaeti, bu korkunç ve amansız harikayı tuğyan eden ruhum baştan başa lânetliyor...” (s. 2).

Ayrılığın ilk günlerinde sevdiklerini uzaklarda bırakan ve “karanlık bir şehir içinde” (s. 3) çırpınan genç ve deneyimsiz bir insanın çaresizliğini yansıtan bu duygular, Cahit Sıtkı'nın daha sonraki mektuplarında da aynı kuvvetle kendisini göstermeyi sürdürecektir. Öyle ki, derslerindeki başarısızlığından dolayı kendisine sitem eden babasına karşı aklanma ihtiyacını hissettiren mektuplarında onu alabildiğine idealize eder :

“Sizi niçin severim babacığım? Babam diye mi? Beni büyütüp mektebe gönderdiğiniz, para sarfettiğiniz için mi? Katiyen! Ben sizi mükemmel bir insan diye alkışlıyor ve size olan sevgim de hayret ve takdirle karışık çılgın ve mâkul bir histir.. Ben sizi mefkûremin yaratabileceği tam mânâsıyla bir insan diye seviyorum...” (s. 7-8).

Aile bireylerine karşı duyulan bu hayranlık hisleri, şairi yer yer bir iç he-saplaşmasına götürür. Zaten kendisini eksik, yetersiz, çirkin bulan Cahit Sıtkı, bu komplekslerin etkisiyle hayata kötümser gözlerle bakmaktadır.

Nihal'e yazdığı 26.12.1929 tarihli mektubunda şairin, kendisini acımasızca eleştirdiği dikkati çeker :

“Sen yine biliyorsun ki bizim ikimizin düşüncelerimiz, duygularımız kâmilendir. Arada şu fark var ki senin içinde yaşayan bir melekse benim içimde homurdanan bir canavar vardır. Sen ne kadar her şeyi iyi görüyorsun ve ne kadar yaşamayı seviyorsan, ben aksine olarak o kadar her şeyi karanlık görüyorum, her şeyde bana karşı bir suikast olduğunu zannediyorum, hayata tükürmekten başka bir şey yapamamaktayım...” (s. 9).

Bununla birlikte onda iradeli bir kişiliğin izlerini bulmak da mümkündür :

“Fakat hayır yaşayacağım. Bütün bu mahzurlara rağmen taliin bütün namussuzluğuna rağmen yaşayacağım...” (s. 10).

Şairin bu kararlı tutumu hiç bir zaman atak, dışa dönük hatta isyankâr bir nitelik taşımaz. Bir başka deyişle her şey Cahit Sıtkı'nın içinde olup biter. Yaratılışı gereği hiçbir kimseyi incitmek istemeyen şairimiz, kendisini bu hususta bir muma benzetir :

“Mum yanar ve etrafındakileri aydınlatır. Fakat erir ve bir gün biter. Ben de tıpkı öyleyim... Kimseye fenalık yapamam. Herkese yüzümü aydınlık gösteririm... Fakat için için erimekteyim.” (s. 45)

Hayatta mutluluğu yakalayamayacağı kanısında olan Cahit Sıtkı, kendisini şiir sanatına adar. Bütün ideallerini, başarılı olma isteğini sadece şiire bağlama yoluna gider ve bunu hayat karşısında bir avunma olarak benimser.

“... gözüm çok uzaklarda ve çok yükseklerde. Tuttuğum yolda çok muhterisim. Beni tanıyanların vücudumdaki kusurların yanında ruhumun da birçok meziyetleri olduğunu takdir etmelerini elbette isterim. Mesut olamadıktan sonra muvaffak olabilmek büyük bir tesellidir.” (s. 48).

Bunun yanında “Gün Eksilmesin Pencereden” şairinin hayata karşı tutumu en özlü bir biçimde şu cümlede kendini gösterir :

“Mesut olmamak, bedbaht olmak için şahsımda bütün şartları topladığım halde, yaşamağa karşı sonsuz bir iştihakım vardır.” (s. 61).

Bu iştihakı, en çok şairliğinde görünen Cahit Sıtkı, sanatı, şiiri başlı başına bir iş, adeta bir hayat biçimi olarak kabul eder. Ona göre bir sanatçının başarısı kendini eserlerinde ortaya koyuşu, samimî oluşu nisbetinde artacaktır.

“İş olsun diye, alay kabilinden, eğlence kabilinden şiir yazan delikanlıların haddi hesabı yok.. Muvaffak olamamalarının sebebi meydanda.. Kendi kendilerini yazılarına koymuyorlar. Yazıları ile kendileri arasında hiç akrabalık, dostluk yakınlık yoktur. Halbuki sanatkârla eser yekvücut olmalıdır. Bütün kıymet, güzellik burada.” (s. 31)

“İnsanın her yazısı kendinden, benliğinden bir parça olmalı” (s. 36)

Cahit Sıtkı'nın, mektuplarında, şiirde biçim üzerine yer yer ilgi çekici görüşlere değindiği görülür. Bunların başında şiirin dış yapısı hakkındaki düşünceleri gelir. Şaire göre şiir mümkün olduğu kadar kısa olmalıdır :

“Asıl maksat, asıl sanat ve marifet az şeyle çok şey ifade etmektir. Az yazmalı fakat öz yazmalı. Başkasının bir sahife ile ifade edebileceği bir fikri sen bir cümle ile ifade etmeğe çalış.. Söylediğin laf ne kadar veciz olursa o kadar lehindedir.” (s. 43).

Bununla birlikte Cahit Sıtkı'ya göre sanat eseri ideal mükemmeliğe iç ve dış yapısının kaynaşabildiği, birbirinin içinde eriyebildiği durumda ulaşabilir :

“Güzel şeylere zaafım vardır... Tabîî ruh güzelliğini kasdediyorum.. Fakat itiraf etmeli ki şekil güzelliği pek de yabana atılır bir nesne değildir.. İş, mesele, hüner, bu iki güzelliği mezcedebilmektir...” (s. 70).

Sanatta başarıyı getiren bir diğer husus da yazarların sadece bir türde kalem oynatmasıdır. Şair, bir edebiyatçının ancak belli bir türde yoğunlaşabileceğini savunur. Ona göre “bir adam hem şair, hem hikâyeci, hem romancı” (s. 73) kimliği içinde görünemez; çünkü, “iş bölümü her sahada” (s. 73) geçerlidir.

Eserin sonunda bir genel “Dizin” (s. 93-96)in yanı sıra iki yeni ve bir eski harfli mektup metninin tıpkıbasımı verilmiş. Kitapta ayrıca şair ve aile bireylerine ait yedi fotoğraf yer alıyor.

Prof. Dr. İnci Enginün'ün yayımladığı bu mektuplar, Cahit Sıtkı Tarancı'nın aile çevresini ve onun bu çevre içindeki konumunu ana çizgileriyle belirlemesi bakımından dikkat çekiyor. Yine bu mektuplarda şairin biyografisine yeni katkılar sağlayabilecek bilgilerin varlığı, yayımlanan eserin önemini, değerini artırmaktadır. Dolayısıyla gerek edebî görüşlerini ortaya koymada gerekse aile ortamlarını, özel yaşayışlarını tanıtmada sanatçıların kaleme aldıkları mektupların, araştırmacılar için olan önemi böylece bir kez daha anlaşılıyor.

HAKAN SAZYEK